

Yeni İnsan Yayınevi
Yeşil Politika Serisi

Aytül Ayşe Cengiz

Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi Endüstri İlişkileri bölümü Yönetim ve Çalışma Psikolojisi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir. Lisans ve lisansüstü eğitimlerini Anadolu Üniversitesi Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı'nda tamamladı. Eleştirel örgüt psikolojisi, liderlik ve cinsiyetçilik alanlarına ilgi duyuyor. *Kadın Cinayetlerinin İş Yeri Şiddeti Açısından Değerlendirilmesi* (Nisan, 2022) başlıklı bir kitabı bulunuyor.

Banu Uçkan Hekimler

Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü öğretim üyesidir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü mezunu olan Hekimler, yüksek lisansını Gazi Üniversitesi İş ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı'nda, doktorasını İstanbul Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda tamamladı. Endüstri ilişkileri, sendikacılık ve toplu pazarlık konularında çeşitli dergilerde yayınlanan makaleleri bulunan Hekimler'in *Türkiye'de Sendikalararası Rekabet* (Selülöz-İş, 2002), *Avrupa Düzeyinde Toplu Pazarlık* (Legal, 2006), *Türkiye'de Kamu Görevlileri Sendikacılığı* (Legal, 2013), *Türkiye'de Sosyal Politikanın Çınarları* (Legal, 2017) adlı kitapları bulunuyor.

Prof. Dr. Ercan Güven'e Armağan
**Emeğin Hallerine Dair
Yüzleşmeler**

Editörler

Aytül Ayşe Cengiz-Banu Uçkan Hekimler

Yeni İnsan Yayınevi- 456
Yeşil Politika Serisi- 32
Prof. Dr. Ercan Güven'e Armağan-Emeğin Hallerine Dair Yüzleşmeler
1. Baskı, İstanbul, Şubat 2023
ISBN : 978-625-8309-76-8
Genel Yayın Yönetmeni: Aytaç Timur
Editörler: Aytül Ayşe Cengiz-Banu Uçkan Hekimler
Kapak Fotoğrafı: Ahmet Erkuş (Fas, Ocak 2020)
Kapak Tasarım: Hüseyin Varış
Dizgi: Deniz Tugay
Sertifika No: 12186

©Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti.
İçerenköy Mah. Değirmenyolu Caddesi Kutay İş Merkezi B Blok No:18/6
Ataşehir/İstanbul
Tel:(0 216) 489 84 08

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.yeniinsanyayinevi.com
yeniinsanyayinevi@gmail.com
newhumanpublisher@yahoo.com
facebook/yeniinsanyayinevi
instagram/yeniinsanyayinevi
twitter.com/yeniinsanyayin

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli-Bağcılar-İSTANBUL
Sertifika No: 52508

Prof. Dr. Ercan Güven'e Armağan
**Emeğin Hallerine Dair
Yüzleşmeler**

Editörler

Aytül Ayşe Cengiz-Banu Uçkan Hekimler

YENİİNSAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
PROF. DR. ERCAN GÜVEN'İN ÖZGEÇMİŞİ.....	13
CANIM BABAM, KIYMETLİ HOCAM	17
<i>Prof. Dr. H. Zümrüt Güven Tonus</i>	
DEDEM PROF. DR. ERCAN GÜVEN	29
<i>A. Can Tonus</i>	
ERCAN HOCAM	37
<i>Prof. Dr. Ufuk Aydın</i>	
ERCAN GÜVEN HOCA	39
<i>Prof. Dr. Nüvit Gerek</i>	
HOCAM PROF. DR. ERCAN GÜVEN	43
<i>Prof. Dr. Naci Gündoğan</i>	
SİNEMADA TAYLORİZMİN İZİNİ SÜRMEK: METROPOLİS (1927) FİLMİ VE ZİHİN/KOL EMEĞİ AYRIMINA İLİŞKİN BİR OKUMA DENEMESİ.....	45
<i>Akansel Yalçınkaya</i>	
TÜRKİYE'DE ÇALIŞAN YOKSULLUĞUNUN YANSIMASI: ÇALIŞAN MADDİ YOKSUNLUĞU	61
<i>Kerem Berkman</i>	
MEŞRU GÖRÜLEN YASA DIŞI ÇALIŞMALAR.....	111
<i>Murat Özveri</i>	
İSTİHDAM STATÜLERİNİN "GRİ ALANINDA" GÜVENCESİZLEŞME: TÜRKİYE'DE ESNAF KURYE MODELİ ...	155
<i>Erkan Kıdak</i>	
DERİN GÜVENCESİZLİK KISKACINDA TÜRKİYE'DE EV İŞÇİLERİ	189
<i>Ceyhun Güler</i>	

TÜRKİYE’DE ÜCRETSİZ AİLE ÇALIŞANLARININ (KATKIDA BULUNAN AİLE ÇALIŞANLARI) İSTİHDAM VE SOSYAL POLİTİKADAN DIŞLANMASI215

Recep Kapar

ÇALIŞMAKTAN KAÇINMA HAKKININ PANDEMİDE TOPLU OLARAK KULLANILMASI VE SENDİKAL EYLEM: BİRLEŞİK METAL-İŞ SENDİKASI ÖRNEĞİ.....249

Denizcan Kutlu

6356 SAYILI YASANIN 10. YILINDA TÜRKİYE’DE SENDİKAL İSTATİSTİKLER (2013-2022): KAMU İŞÇİSİNİN GERİ DÖNÜŞÜ VE ASİMETRİK SENDİKALAŞMA.....303

Aziz Çelik, Feyza Turgay

İŞÇİ KURULUŞU YÖNETİCİLİĞİNİN GÜVENCESİ.....345

Ufuk Aydın, Melis Kutlu

ÜTÖPİK BİR BAKIŞ AÇISIYLA TÜRKİYE’DE İŞÇİLERİN İŞYERİ SEVİYESİNDE YÖNETİME KATILIM HAKKI ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER VE BİR MODEL ÖNERİSİNİN TEMEL BİLEŞENLERİ.....377

Alpay Hekimler

İŞGÜCÜ PİYASASINDA HİYERARŞİ VE AYRIMCILIK417

Çağla Ünlütürk Ulutaş

MADDİ OLMAYAN EMEK, DUYGULANIMSAL EMEK VE PREKARYA BAĞLAMINDA KADIN EMEĞİ443

Temmuz Gönç Şavran

ROBOT EMEĞİ VE İNSAN-DOĞA-TEKNOLOJİ İLİŞKİSİNDE ROBOT EMEĞİNE YENİ BİR YAKLAŞIM.....485

Mustafa Özbilgin, Cihat Erbil

EMEK VE EKOLOJİ: YÖNETSEL YAKLAŞIMLAR VE ÖNERİLER509

Cihat Erbil, Janset Özen-Aytemur

ÖNSÖZ

İçinde bulunduğumuz çağı tanımlarken belirsizlik, şiddet, tehdit, kırılma, geçicilik gibi terimlere sıklıkla başvurulmakta, bu sosyal algının yarattığı bireysel bilinç ise kişileri yalnızlığa, kaygıya, güvensizliğe itmektir. “İnsan, çalışma yaşamının temel yapı taşıdır” ifadeleri ile başlayan kör ve ezbere akademik ifadeler, insanı ve emeği örgütlü yaşam içerisinde kırılma ve ezberden de önemlisi neo-liberal düzenin rıza üreten politika ve pratiklerini sağaltmaktadır. Bu düzenin içerisinde insanı sermaye-kaynak olarak gören “modern/güncel(!)” söylemler, farklılık derken eşbiçimliliği, kalite derken denetimi, bağlılık derken bağlılılığı, eşitlik derken bireyciliği tren raylarına döşemektedir. Bir başka deyişle, akademi dünyasında anlattıklarımız ve yazdıklarımız çoğunlukla neo-liberal söylemin körlüğüne mahkûm olmaktadır. Sorgulamadığımız ve ezbere kabul ettiğimiz tekrarların araştırmalarımızda ve çalışmalarımızda önkabulü oluşturması yapı-birey, nesne-özne, kurum-birey bağlamında yaptığımız analizlerin dogmatik ve pragmatist olmasına, neo-liberal düşünce sistemlerinin sağaltılmasına yol açabilmektedir.

Kitabımızın adını *Emeğin Hallerine Dair Yüzleşmeler* olarak belirlememizde tam da böyle bir dönemde insana, emeğe, sisteme ilişkin kendimizi ve ürettiklerimizi, -ki bu ürettiklerimiz duygularımız, dilimiz, diğer insanlarla etkileşimimiz, eserlerimiz gibi geniş bir çeşitliliğe sahiptir-, konumlandırdığımız biliş alanımıza ve paradigmalarımıza yeniden bir içgörü geliştirme ihtiyacı etkili olmuştur. Bireycilik, bireysel portföy oluşturma, rekabet, pazarlama, imaj ve bireysel iyoluşun egemen anlayış hâline geldiği bir dönemde kitabımız, kolektif iyoluş ve bütünsellik yaklaşımlarından yola çıkarak Endüstri İlişkileri ve Endüstri

Psikolojisi alanlarının kesişimselliğinde bilinçli olarak alan oluşturmayı tercih etmiştir. Endüstri Psikolojisi'nde ana akım yazında emeğin insan sermayesine dönüştürülmesi ve yaygınlaştırılması, ekonomikleştirilmesi, "ideal çalışan" temasının tek taraflı ve mekanik öğelerle çizilmesi ve performans çizelgesine sıkıştırılması çalışma yaşamında bağımsızlık, anlamsızlık ve yalnızlık üretmektedir. Bu noktada Endüstri İlişkileri disiplininin dayanışma, çalışan hakları, örgütlenme bağlamında ürettikleri ile birey-kurum arasındaki kolektif iyioluş ve kapsayıcılık ilişkilerini inşa etmek mümkün olabilecektir. Bu niyetten ve bakış açısından yola çıktığımız kitabımızda emeğin ikiliği, sendikasılaşma, ev işçiliği, duygusal emek, robot emeği gibi yazı ve tartışmalarla bütünleyici ama aynı zamanda yüzleştirici bir içerik sunulmaya gayret edilmiş ve emeğin içine sıkıştırıldığı dar boğazdan çıkmasının yolları tartışmaya açılmaya çalışılmıştır.

Emeğe ilişkin güncel ve sorgulayıcı çalışmalardan oluşan bu kitabımıza özel bir değer ve anlam katan nokta ise kitabımızın, özellikle iş hukuku alanında birçok öğrenci ve öğretim üyesi yetiştirmiş olan, Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde uzun yıllar birlikte çalıştığımız ve 2015 yılında kaybettiğimiz Prof. Dr. Ercan Güven'e bir armağan olmasıdır. Akademik yaşam, bilgi üretimi ve paylaşımının yanı sıra insani değerlerin aktarıldığı, altının çizildiği bir bütünlüktedir. Biz, öğrencileri olarak Ercan hocamızın bu bütünlükteki yerini şükranla anıyoruz. Bu nedenle kitabımız, hocamızın kısa bir özgeçmiş ve hocamız için yazılan anı yazıları ile başlamaktadır.

Kitabımızın oluşmasında konuyu nasıl ele aldığımız noktasında bizimle aynı paradigmada olan ve bize güvenerek yazılarını bu kitap çatısı altında birleştiren tüm yazarlarımıza teşekkür ederiz. Kitabımıza ilişkin niyetlerimiz bir tohumken, o tohumun canlanmasında ve büyümesinde samimi ve sıcak yaklaşımlarıyla bizimle çalışmak isteyen Yeni İnsan Yayınevi'ne, Genel Yayın Yönetmeni Aytaç Timur'a teşekkür ederiz. Böylesi bir işbirliği içerisinde, gönüllerinden ve akıllarından geçenleri bizden esirgemeyen, yazıların düzenlenmesinde içerik ve teknik açıdan bize kuvvetli ve uzun soluklu destek olan çalışma

arkadaşlarımız Simge Dindar Tıraş, Nil Belgin Boyacı ve Mustafa Yiđit'e ne kadar teşekkür etsek azdır. Prof. Dr. Ahmet Erkuş'a da fotoğrafını kitabımızın kapağında kullanmamıza izin verdiği için teşekkürlerimizi sunuyoruz.

İnsan onuruna yakışır bir yaşamın çok yakınıımızda ve sorumluluğumuzda olduğunun bilincinde olarak siz okuyucularımıza da şimdiden teşekkür ederiz. Bu kitabın yeni sorgulamalara, ezber bozuşlara anahtar olması umuduyla...

Ocak 2023, Eskişehir
Aytül Ayşe Cengiz-Banu Uçkan Hekimler

PROF. DR. ERCAN GÜVEN'İN ÖZGEÇMİŞİ

Prof. Dr. Ercan Güven, 1937 yılında Odunpazarı eşrafından Mehmet Hayri Bey ve Hatice Hanım'ın oğlu olarak ve babasının memuriyetinden dolayı Samsun'un Bafra ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlkokul döneminde Eskişehir'e dönen ailesi kendisini Turan İlkokulu'na ardından o zamanki adıyla Eskişehir Lisesi'ne göndermiştir. Kendi neslinin tanınan isimleri Dr. Cüneyt Arkın ve Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen aynı dönemden sınıf arkadaşlarıdır.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde başladığı yüksek öğrenimine yeni kurulmuş olan Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde devam ederek 1963 yılında mezun olmuştur. 1966 yılında "*Türkiye Şeker Sanayiinde İşgücü ve Sosyal Politika Meseleleri*" isimli tezi ile doktorasını tamamlamıştır. Ordinaryüs Prof. Dr. Ferit Hakkı Saymen'in hukuk kürsüsü asistanıyken İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde akademik

çalışmalarda bulunmuş, Türkiye'ye dönüşünde 1969 yılında Doçent, 1976 yılında Profesör unvanlarını almıştır.

Akademinin üniversiteye dönüşmesiyle Anadolu Üniversitesi'nde İşletme Fakültesi Dekanlığı, Fen Edebiyat Fakültesi Kurucu Dekanlığı, İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri Araştırma Uygulama Merkezi Müdürlüğü, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuk A.B.D. Başkanlığı görevlerini yürütmüş, 1994-1997 yılları arasında Anadolu Üniversitesi Rektör Yardımcılığı görevini üstlenmiştir.

1999 yılında emekli olan Prof. Dr. Güven, Eti A.Ş.'de koordinatörlük ve yöneticilik görevlerinde bulunmuştur.

Onlarca akademisyenin yetişmesine katkıda bulunmuş olan Prof. Dr. Güven bilimsel makaleleri, kitaplarıyla tanınmıştır. Akademisyenliğinin yanı sıra dönemin gazete ve dergilerinde yayımlanmış yazıları, karikatürleri de bulunan Prof. Dr. Ercan Güven 2015 yılında aramızdan ayrılmıştır.

YAYINLAR

Kitaplar

- Güven, E. (1967). Türkiye şeker sanayiinde işgücünün sosyal politikası. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Güven, E. (1970). İş kazası yönünden sosyal politika sorunları. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Güven, E. (1976). Sosyal sigortalar-genel uygulama ilkeleri ve sigorta kolları. Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- Gerek, N., & Güven, E. (1995). Sosyal güvenlik hukuku. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No. 882. Açıköğretim Fakültesi Yayın No. 470.
- Güven, E., & Aydın, U. (2000). İş hukuku. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No. 1515. Açıköğretim Fakültesi Yayın No. 804.
- Güven, E., & Erkul, İ. (2007). İş hukuku. Ed. (U. Aydın). (3. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No. 1515. Açıköğretim Fakültesi Yayın No. 804.

Güven, E., & Aydın, U. (2020). Bireysel iş hukuku. (6. Baskı). Eskişehir: Nisan Kitabevi.

Makaleler

Güven, E. (1970). İş Kanunu'nda yıllık ücretli izin hakkı ve uygulama sorunları. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, 6(1), 236-248.

Güven, E. (1973). Sosyal sigortaların zorunluluk prensibi içinde sigortalılık niteliği sorunu. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, 9(1), 275-282.

Güven, E., & Aydın, U. (1998). İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukunda işveren vekili. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1), 465-486.

Güven, E. (1988). Tarım işçilerinin sosyal güvenlik önlemleri ve bazı düşünceler. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 383-387.